

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. III. An actus humani desumant à sine operantis aliquam bonitatem vel
malitiam, specie diversam ab ea quam habent ex objecto?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

generis moris, bonitate aut malitiâ substantiali, A quia habet objectum bonum aut malum; ita operator bene aut male bonitate aut malitiâ accidentalî, quia ejus operatio exercetur cum plena advertentia rationis in hoc instanti: Ergo licet actus uno tantum instanti duret, habet tamen aliquam bonitatem aut malitiam ex circumstantia durationis.

Confirmatur: Quilibet actus dum incipit, habet specialem aliquam difficultatem, sive statim desinat, sive non, quam non habet postquam semel incepit; ad quod alludit Poëta, dum dicit: *Dimidium facti qui bene cepit habet*: sicut etiam dum continuatur, habet aliquam difficultatem, quam adhuc non habet dum incipit; ob quam rationem ad perseverandum in bono requiritur specialis virtus, ut docet S. Thomas 2. 2. qu. 137. art. 1. Sed hæc difficultates distinctæ sunt ab ea quam habet actus ex objecto: Ergo ratione utriusque habet actus aliquid bonitatis supra eam quam desumit ex objecto, sicque licet uno tantum instanti duret, habet aliquam bonitatem aut malitiam ex circumstantia durationis.

Ex dictis inferes cum D. Thoma art. 10. & 11. hujus quæstionis, circumstantias interdum mutare speciem bonitatis vel malitiæ moralis, aliquando eam non mutare, sed duntaxat augere intra eandem speciem.

Probatur: Ubi est specialis aliqua conformitas vel difformitas ad regulas morum, ibi est nova species bonitatis aut malitiæ moralis: Sed circumstantiæ interdum habent specialem conformitatem vel difformitatem ad regulas morum, diversam omnino & alterius linearum ab ea quæ est in objecto; ut patet cum aliquis furatur ad fornicandum; deformitas enim, quæ est in fornicatione, est diversæ rationis & speciei ab ea quæ reperitur in furto: Ergo circumstantiæ interdum trahunt actum humanum ad moralitatem diversæ speciei ab illa quæ est in objecto.

Quod autem aliquando non mutant speciem bonitatis aut malitiæ, sed eam duntaxat augeant D intra eandem speciem, patet eadem ratione: interdum enim circumstantiæ non dicunt specialem ordinem conformitatis vel difformitatis ad regulas morum, sed tantum modificant ordinem objecti ad easdem regulas; sicut cum quis elicit actum odii vel amoris intensissimum; intensio enim actus non trahit ipsum ad moralitatem diversæ rationis & speciei ab ea quam habet ex objecto, sed tantum ipsam auget & modificat.

ARTICULUS III.

An Actus humani desumant à fine operantis aliquam bonitatem vel malitiam, specie diversam ab ea quam habent ex objecto?

Licet finis sit una ex circumstantiis, de quibus disputavimus articulo præcedenti, scilicet circumstantia cur: nihilominus quia præcipua est, & habet rationem principii respectu humanarum actionum, de illo seorsim ac specialiter agimus; S. Doctorem imitantes, qui specialiter de hac circumstantia disserit art. 4.

hujus quæstionis, ubi quæritur in actio humana sit bona vel mala ex fine? Disputant autem interpretes, an nomine finis intellexerit finem operis vel operantis? Cui difficultati breviter respondeo, haud dubiè D. Thomam nomine finis intellexisse finem operantis, sive extrinsecum, non autem finem operis, sive intrinsecum. Ratio est, quia D. Thomas loquitur de fine secundum quod distinguitur ab objecto, aliàs actum ageret, & bisidem repereret, cum art. 2. quærat *utrum actio hominis habeat bonitatem vel malitiam ab objecto?* Sed finis distinctus ab objecto est finis operantis, non verò finis operis; iste enim coincidit cum objecto, & est ille in quem actio suâ naturâ immediatè tendit: Ergo D. Thomas loquitur de fine operantis, non verò de fine operis. Hoc præmissis: pro resolutione difficultatis propositæ

Dico primò: humana actio interdum ultra bonitatem, vel malitiam, quam sumit ex objecto, habet aliam ex fine operantis. Dixi interdum, quia aliquando non datur in actione humana finis operantis distinctus à fine operis, ut cum quis facit eleëmofynam ex solo fine misericordiæ qui est subvenire alienæ miserix, vel reddit debitum ex amore iustitiæ.

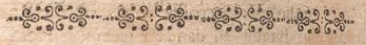
Conclusio sic explicata probatur primò auctoritate D. Thomæ, qui eam expressè docet hic art. 4. in Corp. ubi ait: *Actiones humane, & aliæ quorum bonitas dependet ab alio, habent rationem bonitatis ex fine à quo dependent. Præter bonitatem absolutam quæ in eis existit. Et subdit: Sic igitur in actione humana bonitas quadruplex considerari potest. Una quidem secundum genus, prout scilicet est actio, quia quantum habet de actione & entitate, tantum habet de bonitate. Alia verò secundum speciem, quæ accipitur secundum objectam conveniens. Tertia secundum circumstantias, quasi secundum accidentia quædam. Quarta autem secundum finem, quasi secundum habitudinem ad bonitatis causam. Ubi S. Doctorem bonitatem naturalem actionis vocat genericam, non quia sit genus ad alias bonitates (potius enim comparatur ad illas sicut subiectum ad accidentia) sed quia consequitur rationem genericè communem actionis physice spectatæ. Bonitatem verò moralem, quæ est ex eo objecto, absolutam appellat, non quòd non dicat habitudinem transcendentem ad objectum, sed ut distinguat illam à bonitate, quæ est ex fine operantis; hæc enim non convenit actioni, nisi prout ab agente ordinatur ad ulteriorem finem; cum tamen illa ipsi conveniat antecederet ad ordinationem in ulteriorem finem.*

Probatur secundo conclusio ratione D. Thomæ. Quælibet res sicut se habet ad esse, ita & ad bonitatem; unde quorum esse ab alio non dependet, etiam bonitas eorum non dependet ab alio, ut patet in Personis divinis: Sed sicut esse rei dependet ab agente & forma, ita bonitas & esse actionis humane dependet à fine; cum omnis actio humana sit propter finem; Ergo præter bonitatem quam habet ex objecto, aliam desumit à fine extrinsecò, ad quem ordinatur ab agente, quæ nihil aliud est quàm habitudo à quibus ad talem finem ut recte rationi consonum. Unde qui fecit aliquid ex voto, ultra honestatem operis, addit honestatem & meritum religionis, & qui furatur ad mœchandum, præter peccatum furti, committit peccatum fornicationis vel adulterii.

- 51. Ad majorem hujus conclusionis intelligentiam, advertendum est, quod ut actus recipiat bonitatem a fine operantis, non sufficit quod talis finis sit bonus absolute, sed insuper requiritur quod sit proportionatus actui, qui in ipsum ordinatur, alias vitiatur actus: unde licet celebrare, vel orare, sit actus bonus ex objecto; & curare de bonis temporalibus, sit finis bonus: tamen si quis oret, vel celebret propter temporalia, tanquam propter finem principalem, actus redditur malus ex improportione finis, ut docet S. Thomas 2. 2. qu. 83 art. 6. ad 1. 3. & 4. Ratio a priori est, quia bonum morale est idem quod conveniens rationi: Sed rationi non convenit, quod majus bonum ad minus ordinetur tanquam ad finem: Ergo actus qui refertur ab operante in finem minus bonum, quam sit ille ad quem ex natura sua ordinatur, non est bonus moraliter, sed malus.
- 52. Ex quo inferes eum, qui exercet aliquem actum honestum (quales sunt actus qui ad conservationem individui vel speciei ordinantur) propter solam delectationem, peccare: quia bonum nobilius ac superius, nempe honestum, refertur ad inferius & minus perfectum, nimirum ad bonum delectabile, de quo fufius infra, cum de indifferentia actuum humanorum agemus.
- 53. Dico secundo: Bonitas aut malitia, quam actus humanus desumit a fine operantis, est diversa specie ab ea quam habet ab objecto. Patet etiam hac conclusio: quia bonitas ex objecto est unica, invariabilis, & essentialis actui: bonitas vero ex fine operantis est multiplex, & variabilis ex beneplacito operantis & accidit actui: Ergo ista bonitates specie differunt. Idem constat de malitia: cum enim quis furatur ut fornicetur, malitia fornicationis, quae huic actui ex ordinatione in finem illum advenit, specie differt a malitia injustitiae, quam habet ex objecto, & quae ipsi essentialis est, & ab eo inseparabilis.
- 54. Dices, Bonitas, vel malitia, desumpta ex fine, est generica respectu bonitatis, quae desumitur ex objecto, ut docet D. Thomas hic art. 7. Sed bonitas generica non distinguitur specie a bonitate specifica, neque realiter, sed solum ratione, ut animal ab homine: Ergo bonitas ex objecto, & bonitas ex fine, non distinguuntur specie.
- 55. Sed contra primo: D. Thomas hic art. 4. ad 3. docet unam statum bonitatum ab alia separari, alia manentes, quod & experientia constat, cum operans possit actum elemosynae ordinare, vel non ordinare ad poenitentiam: Sed hoc esset impossibile, nisi realiter distinguerentur: Ergo &c.
- 56. Deinde genus & species per se ad invicem ordinantur: Sed bonitas ex objecto, & bonitas ex fine, non ordinantur per se; cum ordo in finem operantis, per accidens adveniat actui ex beneplacito ejus: Ergo non se habent ut verum genus & species. Unde, cum D. Thomas loco citato docet, quod bonitas quae est ex fine, est veluti generica, loquitur de genere similitudinariae & metaphoricè dicto.
- 57. Quaes ad complementum hujus quaestionis, utrum ut actus sit bonus moraliter, sufficiat bonitas finis proximi, seu objecti, an vero necessario ultra illam requiratur, quod ad aliquem finem remotum, puta ad Deum ordinetur?

A Respondeo quod quando actus est bonus, & honestus ex fine proximo, seu objecto, non indiget ordinari in ulteriore finem, ad hoc ut sit moraliter bonus, sed sufficit quod non opponatur finis malus, vel alia mala circumstantia: v. g. qui dat elemosynam, intendens solum honestatem elemosynae, hoc est sublevare alienam miseriam, & non apponens alium finem, facit opus moraliter bonum; & similiter qui jejunit ut carnem subjiciat rationi, & sic de aliis. Ratio est, quia talis actus ex fine proximo, seu objecto habet honestatem, & bonitatem moralem: Ergo ut sit moraliter bonus, non est necessarium quod illam a fine extrinseco participet.

B Ad do quod sicut lapis ex natura sua tendit in centrum, ut in terminum & finem sui motus, nisi violenter sursum impellatur ab agente extrinseco, ita quodlibet opus, ex objecto & ex natura sua bonum & honestum, tendit in Deum ut luminis rationis, actoris boni honesti auctorem, nisi violenter ab homine in finem malum referatur: unde qui elicit actum honestum & bonum ex objecto, nullam apponendo malam circumstantiam, censetur, interpretative saltem, operari propter Deum, quod ad bonitatem moralem actuum humanorum sufficit. Sed de hoc fufius in Tractatu de Gratia, cum ostendemus contra Janfenium omnia opera infidelium non esse peccata.

DISPUTATIO IV.

De Concurfu multiplicis Moralitatis in eodem actu.

Explicatis principiis moralitatis, restat agendum de Concurfu & Comparatione diversarum specierum moralitatis respectu ejusdem actus, ut constet quod pacto sint aut non sint in eo compossibiles, & quem ordinem observent. Unde sit

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum idem numero actus possit simul habere duas species moralitatis, puta bonitatem ex subiecto, & malitiam ex fine operantis, vel e contra?

§. I.

Quibusdam praemissis Difficultas resolvitur.

Suppono contra Gabrielem, & quosdam alios, eundem numero actum a voluntate elicatum, posse successivè esse moraliter bonum, & malum. sive transire de bono in malum, & e contra. Bonum enim & malum morale se habent respectu actus voluntatis, sicut verum & falsum respectu actus intellectus: Sed idem numero actus intellectus potest successivè esse verus & falsus, ex sola variatione objecti, ut